

КУЗЬМИК Артем Сергійович

здобувач вищої освіти 3 курсу юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України

ГОРІСЛАВСЬКА Інна Вікторівна

науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України

(м. Київ, Україна)

ПРИВАТНОПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Актуальність цифрової економіки в системі приватного права

Цифрова економіка сьогодні є одним із ключових чинників розвитку суспільства та бізнесу, що прямо впливає на сферу приватного права. Зростання електронної комерції, поява цифрових товарів і послуг, а також віртуальних активів зумовлюють необхідність модернізації правових підходів до договорів та майнових прав. Євроінтеграційний курс України підсилює цю актуальність: на Саміті Україна–ЄС 2020 року особливо наголошено на пріоритетності цифрового сектору для економічної інтеграції та наближення регулювання до права ЄС. Відтак, адаптація приватноправових норм до реалій цифрової економіки стає невід’ємною складовою формування сучасної правової системи. Це гарантуватиме ефективний захист прав учасників цифрових відносин (споживачів, підприємців, власників цифрових об’єктів) та сприятиме розвитку інноваційного бізнес-середовища.

Виклики національного регулювання цифрових ринків у процесі євроінтеграції

Розбудова правового регулювання цифрових ринків стикається з низкою викликів, особливо в контексті євроінтеграції України:

- Гармонізація законодавства з *acquis* ЄС: Україна зобов'язана узгодити національні норми із європейськими стандартами, аби усунути бар'єри у цифровій торгівлі та забезпечити взаємне визнання правових інструментів. Це вимагає імплементації директив і регламентів ЄС, зокрема у сфері електронної комерції, захисту прав споживачів та обігу цифрових продуктів.

- Випереджаючий характер технологій: Право традиційно не встигає за стрімким розвитком цифрових технологій. З'являються нові явища – такі як смарт-контракти, NFT, метавсесвіт – правове регулювання яких ще не усталене. Національний законодавець має реагувати оперативно, аби заповнити правові пробіли без створення зайвих обмежень для інновацій.

- Забезпечення прав та безпеки учасників: Цифрові ринки є транснаціональними, що ускладнює захист прав споживачів і бізнесу. Потрібно створити ефективні механізми відповідальності за порушення в інтернет-середовищі (неналежне надання цифрових послуг, кібершахрайство тощо) та забезпечити кібербезпеку транзакцій. В умовах інтеграції до ЄС це також означає впровадження високих стандартів ЄС щодо захисту персональних даних та прав споживачів в онлайн-торгівлі.

- Інституційна та технічна готовність: Для реалізації нових правил потрібні спроможні інституції (регулятори ринків цифрових послуг, органи із захисту прав споживачів) та розвиток електронних сервісів (системи електронної ідентифікації, взаємодія реєстрів). Відповідні органи мають бути здатні співпрацювати з європейськими інституціями та забезпечувати інтероперабельність цифрових систем.

Подолання цих викликів є передумовою успішної інтеграції України до Єдиного цифрового ринку ЄС, що відкриє нові можливості для українських споживачів і підприємців (доступ до європейських онлайн-ринків, нижчі транзакційні витрати, посилений захист прав).

Вплив права ЄС на регулювання цифрових контрактів та електронної комерції

Право Європейського Союзу суттєво впливає на формування підходів до регулювання електронних договорів та цифрової торгівлі в Україні. Ключовим орієнтиром є акти ЄС у межах Цифрового єдиного ринку. Зокрема, Директива (ЄС) 2019/770 про цифровий контент і послуги запровадила єдині вимоги до договорів про надання цифрового контенту, акцентуючи на захисті споживача та якості цифрових товарів. Україна імплементувала цю директиву шляхом ухвалення Закону «Про цифровий контент та цифрові послуги» №3321-IX (2023 р.), що набув чинності у березні 2024 року . Цим законом вперше врегульовано відносини між виконавцем і споживачем щодо постачання цифрового контенту за договором, у тому числі визначено об'єктивні та суб'єктивні критерії якості цифрового продукту та правові наслідки їх порушення . Споживач отримав чіткі права у разі невідповідності цифрового товару умовам договору – вимагати усунення недоліків, зниження ціни або розірвання договору . Усе це підвищує рівень довіри до електронних контрактів і узгоджує українську практику з нормами ЄС.

Крім того, українське законодавство про електронну комерцію, що діє з 2015 року, наближається до європейських підходів. Закон України «Про електронну комерцію» встановлює основи вчинення електронних правочинів та визнає електронні документи і підписи легітимними для укладання договорів онлайн. У процесі євроінтеграції очікується подальше оновлення цих норм відповідно до сучасних вимог ЄС, зокрема з урахуванням Digital Services Act та інших актів, що встановлюють правила діяльності онлайн-платформ та захисту користувачів в ЄС (напр., щодо прозорості онлайн-реклами, відповідальності постачальників платформ за незаконний контент тощо). Хоча регламенти на кшталт DSA/DMA прямо стосуються публічно-правового регулювання інтернет-послуг, їх впровадження в Україні матиме опосередкований вплив і на приватноправові відносини, забезпечуючи більш безпечне та конкурентне середовище для електронної комерції.

В сфері договірної права вплив права ЄС виявляється і через реформування норм про електронні правочини та дистанційний продаж. ЄС постійно оновлює стандарти захисту споживачів у цифрових контрактах – приміром, Регламент (ЄС) 2018/302 заборонив необґрунтовану геоблокування в інтернет-торгівлі, забезпечуючи рівний доступ споживачів до товарів/послуг у всьому Союзі. Україна також поступово імплементує такі підходи, щоб її онлайн-ринок був сумісним з європейським. Загалом, під впливом *acquis* ЄС національні правила встановлюють баланс між стимулюванням цифрової торгівлі та належним захистом прав сторін електронних договорів.

Правове регулювання цифрових активів: національні та європейські підходи

Окремим сегментом цифрової економіки, що потребує приватноправового регулювання, є обіг цифрових активів – передусім віртуальних активів (криптовалют, токенів тощо). В Україні ухвалено спеціальний Закон «Про віртуальні активи» №2074-IX (2022 р.), який легалізує ринок криптоактивів та визначає права учасників цих відносин. Цей закон базується на сучасних міжнародних стандартах (рекомендаціях FATF) та покликаний встановити прозорі правила для постачальників послуг у сфері обігу віртуальних активів. Варто відзначити, що одночасно з ухваленням закону про цифровий контент у 2023 р. внесено зміни до Цивільного кодексу, якими розширено перелік об’єктів цивільних прав: введено поняття “цифрові речі”, серед яких виокремлено цифровий контент і віртуальні активи як різні види, що регулюються різними законами. Таким чином, українське приватне право заклало підґрунтя для розмежування цифрових об’єктів: цифровий контент (цифрові блага як об’єкти договорів зі споживачами) та віртуальні активи (предмети інвестиційного або іншого обігу, що мають майнову цінність).

Право ЄС також активно розвивається у сфері цифрових активів. У 2023 році прийнято Регламент ЄС MiCA (Markets in Crypto-Assets), який

запроваджує єдині правила обігу криптоактивів у державах-членах. Як країна-кандидат до ЄС, Україна готується до впровадження положень MiCA у національне законодавство. Вже при розробці українських законопроектів враховувалися положення MiCA, аби забезпечити максимальну сумісність з європейським регулюванням. Очікується, що імплементація європейських стандартів (вимоги до прозорості емісії токенів, ліцензування провайдерів послуг з віртуальними активами, заходи захисту споживачів-інвесторів) посилять правову визначеність на ринку цифрових активів України. Водночас, перед Україною стоїть завдання врахувати національні особливості та інтереси ринку, щоби надмірне регулювання не стримувало розвиток блокчейн-індустрії. В цілому, конвергенція підходів України та ЄС у сфері цифрових (віртуальних) активів є критичною для створення спільного фінансового простору та запобігання регуляторному арбітражу (коли бізнес мігрує в юрисдикції з м'якшими правилами).

Перспективи адаптації українського законодавства до *acquis* ЄС

Україна вже зробила вагомі кроки для приведення приватноправового регулювання цифрової економіки у відповідність до права ЄС, але попереду – значний обсяг роботи. Прийняття законів про цифровий контент, про віртуальні активи, нової редакції закону про захист прав споживачів – все це свідчить про курс на цифрову євроінтеграцію. У перспективі найближчих років очікується:

- Повна імплементація європейських цифрових директив: Українське законодавство потребує адаптації до Директиви (ЄС) 2019/771 (щодо договорів купівлі-продажу товарів з цифровими елементами), оновлених правил захисту прав споживачів в онлайн середовищі (т.зв. “Omnibus” Директиви ЄС), а також правил про електронні підписи та ідентифікацію (Regulation (EU) No 910/2014 – eIDAS). Це забезпечить єдині високі стандарти якості продукції та послуг для українських та європейських споживачів.

- Інтеграція до Єдиного цифрового ринку: Виконання “цифрових” зобов’язань Угоди про асоціацію (зокрема, положень оновленого Додатку XVII-3 щодо електронних комунікацій та суміжних сфер) сприятиме укладенню своєрідного «цифрового безвізу» з ЄС. Це означатиме взаємне визнання електронних довірчих послуг (електронного підпису, цифрової ідентифікації), вільний обіг цифрових товарів і послуг, а також приєднання України до спільних ініціатив ЄС у сфері цифрової трансформації. Зокрема, вже зараз досягається сумісність українських сервісів (наприклад, мобільного застосунку «Дія») з європейськими вимогами, що відкриває доступ українцям до транскордонних цифрових послуг.

- Подальший розвиток інституційної спроможності: Необхідно створити чи посилити органи, відповідальні за регулювання цифрових ринків (наприклад, нагляд за онлайн-платформами, захист конкуренції в цифровому середовищі, кібербезпека). Також слід забезпечити навчання суддів та юристів новим цифровим нормам, аби практика їх застосування була ефективною.

- Моніторинг та оновлення законодавства: Цифрова сфера залишається динамічною, тому навіть після імплементації *acquis* ЄС українське законодавство потребуватиме регулярного перегляду. Важливо брати участь у європейських дискусіях щодо регулювання новітніх технологій (штучного інтелекту, Інтернету речей тощо) і проактивно оновлювати норми, щоб Україна не відставала від правового прогресу ЄС.

Висновок: Приватноправове регулювання цифрової економіки в Україні поступово трансформується під впливом євроінтеграційних процесів. Ця трансформація відповідає сучасним потребам суспільства та бізнесу: від контрактів на цифрові продукти до обігу криптоактивів – у всіх цих сферах запроваджуються європейські підходи, що підвищують захист прав та правову визначеність. Попри суттєві виклики у гармонізації норм і впровадженні нових правил, курс на адаптацію до *acquis* ЄС є стратегічно необхідним для України. Результатом стане інтегрований з ЄС цифровий ринок, де діють спільні правила гри, а українські громадяни та підприємці користуються перевагами

цифрової економіки на рівних з європейськими. Це створить основу для інноваційного розвитку, економічного зростання та успішної інтеграції України до Європейського Союзу .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берюкова А. О. Приватноправове регулювання електронних правочинів в Україні: виклики цифрової трансформації // Юридична Україна. – 2024. – № 1. – С. 17–23.
2. Висновки Саміту Україна – ЄС, 06 жовт. 2020 р., Брюссель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.consilium.europa.eu/media/46419/joint-statement-ukraine-eu-2020-10-06.pdf> (дата звернення: 12.05.2025).
3. Директива (ЄС) 2019/770 Європейського парламенту та Ради від 20 трав. 2019 р. про певні аспекти договорів про постачання цифрового контенту і цифрових послуг // Official Journal of the European Union. – 2019. – L 136. – С. 1–27.
4. Додаток XVII-3 до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (ред. 14.07.2021) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2021/july/tradoc_159724.pdf (дата звернення: 12.05.2025).
5. Закон України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо регулювання цивільних правовідносин з цифровим контентом та цифровими послугами» : Закон України від 15 черв. 2023 р. № 3322-IX // Голос України. – 2023. – № 123.
6. Закон України «Про віртуальні активи» : Закон України від 15 лют. 2022 р. № 2074-IX // Голос України. – 2022. – № 46.
7. Закон України «Про електронну комерцію» : Закон України від 3 верес. 2015 р. № 675-VIII (в ред. 2024 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 45. – Ст. 410.

8. Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги» : Закон України від 15 черв. 2023 р. № 3321-IX // *Голос України*. – 2023. – № 123.
9. OECD Digital Economy Outlook 2022. – Paris : OECD Publishing, 2022. – 269 p.
10. Регламент (ЄС) 2018/302 Європейського парламенту та Ради від 28 лют. 2018 р. стосовно заходів проти необґрунтованого геоблокування та інших форм дискримінації на внутрішньому ринку // *Official Journal of the European Union*. – 2018. – L 60 I. – С. 1–15.
11. Регламент (ЄС) 2022/1925 Європейського парламенту та Ради від 14 верес. 2022 р. про конкурентні та справедливі ринки в цифровому секторі (Акт про цифрові ринки) // *Official Journal of the European Union*. – 2022. – L 265. – С. 1–66.
12. Регламент (ЄС) 2022/2065 Європейського парламенту та Ради від 19 жовт. 2022 р. про єдині правила для послуг цифрового середовища (Акт про цифрові послуги) // *Official Journal of the European Union*. – 2022. – L 277. – С. 1–102.
13. Регламент (ЄС) 2023/1114 Європейського парламенту та Ради від 31 трав. 2023 р. щодо ринків криптоактивів (MiCA) // *Official Journal of the European Union*. – 2023. – L 150. – С. 40–202.
14. FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: the FATF Recommendations. – Paris : FATF/OECD, 2023. – 202 p.

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Юридичний факультет
Кафедра цивільного та господарського права

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИВАТНОПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 127 річниці заснування Національного університету біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, 15 травня 2025 р.)

Київ 2025

За зміст та якість матеріалів відповідальними є автори публікацій.

Актуальні питання приватноправового регулювання в умовах євроінтеграції: тези доповідей учасників III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 127-річниці заснування Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ, 15 травня 2025 року.) / За заг. ред. проф. О.Ю. Піддубного. Київ, 2025. 234 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей, присвячених дослідженню актуальних питань у сфері приватного права в Україні та перспектив його розвитку і вдосконалення в контексті євроінтеграції.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів та здобувачів наукового ступеню, а також суддів, адвокатів та практикуючих юристів, спеціалістів у сфері приватного права.